

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabil de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Brassó, 1871.

Első évi folyam 28. szám.

Péntek, április 7.

Megjelenik ez a lap hetenként kétszer, kedden és pénteken.

Ár a:
Egész évre . . . 6 ft. — kr.
Félévre . . . 3 ft. — kr.
Negyedévre . . . 1 ft. 50 kr.
Szerkesztői kiadói szállás:
Kenyeres Adolf ügyvédi
irodája, Nagypiaczon.

NEMERE

Politikai, közgazdászati és társadalmi lap.

Hirdetési díj:

3 hasábos garmond sorért, vagy annak helyéért 4 kr. (1—10 sornyi hirdetés ára mindig 40 kr.) — Bélyegdíj minden írtatáskor 30 kr. — Nagyobb hirdetéseknek alku szerint. — Hirdetések fölvetetnek a szerkesztőségben és Römer és Kammer nyomdájában.

(Megjelent a Nemere című politikai, közgazdászati és társadalmi lapban)

Brassó, 1871., első évfolyam 28. szám, péntek, április 7.)

A királyföld municipalis szervezése ajtó előtt léve, ezen tárggyal kapcsolatban nevezetes kérdés gyanánt merült fel, hogy ki bír jogos igénynyel azon vagyonhoz, melyet mint a királyföld közvagyonát az egyetem kezel — s innen közönségesen szász nemzeti vagyonnak nevezetik.

Ha a közelebbi egyetemi gyűlés alatt történetekre figyelünk, arról győződünk meg, hogy sokan vannak azon téves felfogásban, hogy valamint a király föld „Szászföld” nevezete a földterület német ajkú lakóinak már nemzetiségek feletti nagyobb jogot adott volna ehez, így az úgy nevezett szász nemzeti vagyonhoz is nekik talán privilégiumokon alapult valószínű másokat kirekesztő igényök lehetne. Hogy emberiségi szempontból mennyire nem igazolható, a társadalom újabb elveivel mennyire összeférhetetlen azon nézet, hogy valamely terület lakói között a közterhek egyenlő hordozása mellett a közjavadalmakban aránylagos részesülésre nézve, a nyelv, vagy felekezeti különbséget tegyen, fejtegetni is felesleges. A másokat kizárni óhajtó nézet pártolói is csak egyedül a régi privilegialis papírdarabokkal próbálghatják magukat igazolni; s hogy ez mily gyenge alap figyelmes megtekintésre azonnal kitűnik.

A királyföldre nézve a legrégibb és nevezetesebb okmány az 1224-beli agynevezett Andreanum; ebben fordulnak elő az emlékeztető „a Város usque ad Boralt unus sit populus” szavak. S tekintsük meg közelebbről ennek értelmét. Endre király e szerint a szász-várostól Boraltig terjedő földterületet, melyen a szászok elei betelepülések folytán több apró comitatusok kezdtek elő állani, egy comitatusba egy ispánfősege alatt egyesíti, úgy, hogy ezen terület nagyobb részt német lakói, egy darab székek által bírt földdel — cum terra Syculorum, terrae Sebus — s az Oláhok és Besenyők által lakott erdőkkel — silva Blaccorum

et Bissenorum — egy néptömeget formáljanak — unus sit populus, — s főispányjukban, mint az azon időbeli többi comitatusok első fokú bíróságát bírnak.

Azonban a területnek egy vármegyévé való illetén tömörítése teljességgel nem tette azt, hogy az itt lakozott különböző nemzetiségű lakosok mind egy nemzeté tétettek volna, például szászok, — unus sit populus, nem: una natio; sem azt, hogy ezen területen a szász nemzet a többieket kirekesztő jogot nyert volna: mert az oklevél nyilván meghatározza, a hol a terület azon részeit említi, melyen más nemzetiségek is lakoztak, hogy a haszonvételi jog azokkal közös — cum Blaccis et Bissenis usus communes exercendo, — sem azt nem végre, hogy ezen unus populus, vagy annak valamelyik nemzetiségű tagjai ehhez tulajdonossági igényt s örök jogot kaptak volna, mert ennek neve továbbra is korona birtoka, királyföld, fiscus jószágá maradt, lakosai a m. királyok és fejedelmeknek különböző adókat, dézsmákat fizettek, s a földterületen levő erdőkben és folyókban a fejedelmeknek makkoltatási, vadászati és halászati joga volt. Az igaz ugyan, hogy a királyföld időfolytán szászföldnek is gyakran nevezetett, de ezen elnevezés csakis olyan geográfiai elnevezés volt, mint az Alföld nevezet, vagy mint Brassóban a Bolgárszeg. Czigonia nevek, melyek korántsem mutatják, hogy azokban a városrészekben a Bolgároknak vagy Cigányoknak másokat kirekesztő joguk lenne. Nyilván mutatja ezt Mária Trézsiának 1770-beli illetén leirata a k. főkörmányszékhez: „kedvetlenül tapasztaltuk, hogy a szász nemzet a mi — általa lakott — királyi földünkhöz tulajdonossági igényt s örök jogot formál. Ezen vakmerőség iránti különös rosszalásunkat azon nemzetnek a mi nevünkben, fejezzétek ki.”

Ha azért ennek ellenére a szász nemzet a királyföldet kizárólag magának tulajdonítván: onnan másokat

kizárni, jogokban nem részesíteni igyekezett, ez nem a kiváltságokon alapuló valószínű jog, hanem olyan a más nemzetiségek joga ellen elkövetett olyan törvény és igazság ellenes merénylet, mit a jelenkor szelleme és polgári egyenlőség elve meg nem tűrhetnek.

Hasonlólag áll az ügy az úgynevezett szász nemzeti vagyonra nézve is. A név itt sem határoz. Valamint a királyföldön lakó bár mely nemzetiségű egyén egyenlő jogú s egy politikai testet képező nemzet, s az idetartozásból folyó terhek alól magát ki nem vonhatja: éppen így az ebből iolyó javadalmak is közösek az itten lakozó bár mely nemzetiségű, egy politikai hatóság alá tartozó nép unus populus — között.

Nem olvassuk az adomány levelekben, hogy az itten lakó egységes nép valamelyik nemzetisége abból kivolta zárva, sőt többire éppen az ellenkezőjét. Nézzük meg bár csak figyelemmel.

V. László, 1453-ban Hunyadi ajánlatára, Talmács széket a hét szász székek polgármestereinek, bíráinak, eskütteinek, véreinek s összes polgárainak ajándékozta, oly feltétellel, hogy Talmács várát rontsák le, Lothorvár és Verestorony erősségeket ellenben erősítsék meg s az Oláhországba vivő utat úgy elzárják, hogy ott az ellenség az országba be ne jöhessen.

Avagy kivagynak-e ezen adomány hasznából a nem szász ajkú lakosok csak egy szóval is zárva? nem ellenkezőleg a hét szász bírák, vagy akkori királyföld előjárósága és minden polgárai nevére szól az különbségnélkül?

De továbbá valamely adomány iránti illetőséget, jogot legistábbban megmutat az, hogy kinek, vagy kiknek érdeke, java előmozdítására rendeltetett az. S vizsgáljuk meg csak ezen tekintetben a fennebbi adományt. Valjon az ország csak a szász nemzeti volt-e? S annak határai védelme csak szász nemzeti érdek?

Zsigmond király 1424-ben az addig szebeni prépostsághoz tartozott

falukat és rész jószágokat Szebennek adományozta, azon feltétellel, hogy azok jövedelméből 15 papot tartson s ezek örök időnkig naponként 15 misét olvassanak. Mi itt a más nemzetiségeket ki záró szász nemzeti érdek?

A mise vagy isten dicsőségére szolgál, mint némelyek vélik, Isten pedig a királyföldi magyar és oláh nemzetiségűekhez éppen annyira van, mint a szászokhoz; vagy az emberek felvilágosítására s jobbítására szolgál, mely tekintetben a latin nyelven tartott miséből egyik ismét éppen annyit okulhat, mint a másik.

Mátyás király 1472-ben a kertzi apátságot minden jószágaival együtt a szebeni prepostságnak adta oly feltétellel, hogy a szebeni polgárok három papi férfit tartsanak, a kik az isteni tiszteletet naponta megtartsák, és a király lelki üdvéért minden ötödik napon szent misét szolgáltatassanak.

Már itt Mátyás király vagy az ő lelki üdvé volt-e exclusiv szász nemzeti érdek? Szelistye szék Szebennek és a hat szász székek azon feltétellel adományoztattak egyebek közt, hogy az e vidéki lakosok a vízaknai sóbányát, régi szokás szerint, munkásokkal segítsék. Töröcsvár és uradalma Brassónak azon feltétellel van egyebek mellett adva, hogy tartozzék Töröcsvárat örök időnkig magyar zárnokot és illő őrséget tartani, a határ széleit erősítse és védje, a várat élelemmel, lőszerezellel látssa el, a területi havasok ösvényeit, utait zárja el, az erdőket vágassa be, az ellenséget az országba bejövételbe akadályozza meg, háború idején is felszerelt lovast állítson a fejedelem zászlója alá s a hazafiakat a városba vendégszeretőleg fogadja be.

Nem de tisztán és világosan mutatják ezek szerint magok az adomány levelek, hogy a szász nemzeti vagyon tulajdonképpen nem szász nemzeti vagyon, mert annak az itt levő nemzetiségek közül, eredeti rendeltetése szerint, egyiknek előnyére és javára éppen úgy kell szolgálni mint a másoknak.

Ha valaki Brassó városának egy iskola állítására 100 000 forintot adna, feltéve, hogy annak állítása és

A Brassói Lapok Alapítvány a XIX. századi, XX. század eleji dél-erdélyi román, magyar és német nyelvű sajtó imago-logiai feltérképezésére vállalkozott. Azt vizsgálják jeles brassói és szebeni kutatóink, hogyan jelenítették meg újságíró eleink a magyar-román-szász együttélést.

A korábban pusztulásra, felejtésre ítélt dokumentumok hamarosan a kutatók, olvasók számára is hozzáférhetőek lesznek a világhálón.

A projekt támogatója a Nemzeti Kulturális Alap (Administrația Fondului Cultural Național).

fenntartásának szükségessége valahá megszűnne, a vagy mondhatná-e akár melyike az itteni nemzetiségeknek, hogy azon összeg most már kirekesztőleg az ő sajtójává vált?

A szász nemzeti vagyon ilyen közös természetű voltát bizonyítja annak felhasználtatása is. Egy 1768-beli egyetemi nyilatkozat nyilván mondja, hogy az ezekből jövedelem a részes székek pénztáraiba szétosztván, onnan a székek kebléi szükségére fordítottak. 1791-ben egy királyi rendelet parancsolja, hogy a fogarasi jószág jövedelméből, úgy a hét bírák jószágaiból is bizonyos mennyiségek fordítottassanak a székek és faluk adósságaik törlesztésére és a semmi, vagy kevés majorsági jövedelemmel bíró szász és oláhszékek kebelében levő iskolák és templomok újja alkotására, vagy megalapítására.

Valóban nem csak jogtalan és méltánytalan, hanem magokkal az eredeti adomány levelekkel, az adomány céljával, rendeltetésével ellenkező szűkkeblű nézet és szándék volna azért az, ha szász atyánkfia a nemzeti vagyonhoz jogosságunkat kétségbe hozni akarnék, mert hogy a királyföldi oláh és magyar vagy székek nemzetiségűeknek ez iránti számarányukhoz illetőségüket egyenesen bevállják, ezt kívánja az igazság. (...)

Közreadja Molnár Stefánia

